

ПЕТРО ШЕЛЕСТ: ПОЧАТОК ПОЛІТИЧНОЇ КАР'ЄРИ

У статті висвітлюються окремі епізоди біографії партійного лідера Української РСР Петра Юхимовича Шелеста. Автор аналізує діяльність українського політика на посаді першого секретаря Київського обкому КПУ в 1957-1962 роках, його політичну лінію в період «хрущовської відлиги».

Ключові слова: Петро Шелест, Київська область, «хрущовська відлига».

В статье освещаются отдельные эпизоды биографии партийного лидера Украинской ССР Петра Юхимовича Шелеста. Автор анализирует деятельность украинского политика в должности первого секретаря Киевского обкома КПУ в 1957-1962 годах, его политическую линию в период «хрущевской оттепели».

Ключевые слова: Петр Шелест, Киевская область, «хрущевская оттепель».

The article reveals particular biography episodes of the Ukrainian RSR party leader Petro Jukhymovych Shelest. The author analyses the Ukrainian politician activity on the position of the First Secretary of the KPU Kyiv obkom in the 1957-1962 years, and his political way in the Khrushchov's Thaw years.

Key words: Petro Shelest, Kyiv region, «Khrushchov's Thaw».

Існуючі на сьогодні наукові публікації про відомого партійного та громадського діяча Петра Юхимовича Шелеста у переважній більшості присвячені хронологічному періоду з 1963 до 1972 року, коли український політик очолював ЦК КПУ [3]. Менше уваги дослідники звертають уваги на початковий період політичної кар'єри П. Шелеста. Йдеться про перебування П. Шелеста на посаді другого секретаря Київського міськкому КПУ, його діяльність в якості першого секретаря Київського обкому КПУ.

Вивчаючи життєвий шлях одного з неординарних українських політиків другої половини ХХ століття, доходимо висновку, що у Петра Шелеста на час досягнення полудневого віку складалася типова біографія управлінця.

Петро Шелест народився у лютому 1908 року у селі Андріївка Харківської області. В 1935 році закінчив Маріупольський металургійний інститут за спеціальністю інженер-механік. Упродовж 1948-1954 років працював директором заводу № 272 (м. Ленінград) та директором Київського заводу № 473 Міністерства авіаційної промисловості СРСР.

На початку лютого 1954 року здібного управлінця було запрошено для розмови в ЦК КПУ, в ході якої Петру Шелесту вкотре запропоновано перейти на партійну роботу. Попри небажання залишати авіаційний завод, Петро Шелест змушений був підкоритися «закону партійної дисципліни», адже перехід на партійну

роботу другим секретарем Київського міськкому КПУ, як з'ясувалось під час бесіди, заздалегідь погоджено з ЦК ВКП і профільним міністерством.

10 лютого 1954 року на міській партійній конференції Петра Шелеста обрано другим секретарем Київського міськкому КПУ, а через десять днів у пресі з'явився наказ про звільнення його від обов'язків директора заводу. Враховуючи багаторічний господарський досвід на посаді директора авіазаводу, Київський міськком КПУ доручив Петру Шелесту опікуватися промисловістю, будівництвом, транспортом столиці України. За характером функціональних обов'язків новому секретареві міськкому партії доводилось часто бувати у заводських цехах, на будівельних майданчиках, здійснювати перевірку залізничного та водного транспорту Києва, брати участь у засіданнях партактиву, на яких вирішувались питання, пов'язані з благоустроєм міста, ремонтом житлового фонду, електрифікацією околиць столиці, доборою кваліфікованих робітників та спеціалістів з числа молоді, яка виявила бажання поїхати на роботу в райони освоєння цілинних та перелогових земель.

Восени 1954 року, за вказівкою ЦК КПУ, Петра Шелеста обирають другим секретарем Київського обкому КПУ. Як і у міськкомі, так і в обкомі КПУ, Петро Шелест мав займатися промисловістю, будівництвом, транспортом, організаційною та кадровою роботою, але вже у масштабах міста та області.

У якості другого секретаря Київського обкому КПУ Петро Шелест проводив значну організаційну та політичну роботу з мобілізації трудових ресурсів для спорудження нових промислових об'єктів, будівництва потужної Дарницької ТЕЦ, введення в дію сільських електростанцій, газифікації міст Білої Церкви та Фастова, розгортання робіт з будівництва автомобільного шляху Біла Церква – Одеса у межах Київської області, забудову та благоустрій м. Переяслав-Хмельницький, закладки нового водогону з забором води з Десни, зведення нових житлових масивів столиці, удосконалення транспортної мережі Києва. В 1954-1955 роках завершилась реконструкція заводів «імені 1 Травня» (м. Біла Церква), «Червоний Жовтень» (м. Фастів), стали до ладу завод «Сантехвироби» та плодокомбінат у Сквирі, світлотехнічний завод у Броварах, завод холодильників у Василькові, деревообробний комбінат в Іванкові [4, с. 467]. Крім того, у 1954 році було відкрито трамвайну лінію новоспорудженим мостом імені Патона до Дарниці. У середині 1950-х років підприємствами Київщини було освоєно багато нових видів нової продукції. Так, у 1954-1956 роках Київський завод радіоапаратури почав випускати перші радянські телевізори «КВН» і «Рекорд», радіоприймачі на елементах живлення.

Не залишався осторонь Петро Шелест суспільно-політичного життя країни. Важливим кроком у процесі десталінізації суспільства, утвердження демократичних засад став XX з'їзд КПРС (лютий 1956 р.), на закритому засіданні якого М. Хрущов виголосив таємну доповідь, присвячену розвінчанням «культу особи Сталіна», викриттю і засудженню масових репресій.

Позитивним змінам у суспільно-політичному житті у країні сприяв комплекс заходів, здійснюваних державою для поновлення репутації, доброго імені громадян, незаконно притягнутих до кримінальної відповідальності в 1930-х – на початку 1950-х років. Після XX з'їзду процес реабілітації, розпочатий після смерті Й. Сталіна, набув нових форм і масштабів. Згідно з Указом Верховної Ради СРСР «Про перегляд справ осіб, що відбувають покарання за політичні, посадові, господарські злочини» від 24 березня 1956 року в Українській РСР було створено 13 комісій Президії Верховної Ради СРСР, на які було покладено завдання з розгляду справ засуджених за відповідні злочини та визначення доцільності утримання їх під вартою з огляду на громадську небезпеку заподіяного ними злочину. Комісіям надавалося право приймати кінцеві рішення про звільнення цих категорій засуджених. Спеціально створені тимчасові органи отримали право скорочувати терміни позбавлення волі для засуджених до непомірно великих покарань і звільнення певних категорій ув'язнених під поруку рідних та громадських організацій. До компетенції комісій належав також розгляд справ неповнолітніх, які утримувалися у трудових колоніях. З осіб, які

підлягали звільненню згідно з рішеннями комісій, знімалася судимість і викликані нею правові обмеження. В Україні свою роботу комісії Президії Верховної Ради СРСР розпочали у квітні 1956 року і мали завершити до 1 жовтня 1956 року. Їх склад було попередньо узгоджено в центральних партійних і державних органах.

Головою комісії Президії Верховної Ради СРСР у Київській, Вінницькій та Черкаській областях було призначено Петра Шелеста. 10 квітня 1956 року Петро Шелест провів перше організаційне засідання комісії, на якому було з'ясовано кількість людей, які перебувають у в'язницях та таборах, число ув'язнених за категоріями: політичними, релігійними переконаннями, службовими і господарськими злочинами (близько 200 тисяч громадян). За приблизними підрахунками Комісії з реабілітації для завершення перегляду справ репресованих у встановлені терміни необхідно було розглядати щодня 35-40 кримінальних справ. Така специфічна праця вимагала від членів комісії титанічних зусиль, адже доводилось без відриву від основної роботи інколи працювати по 15-16 годин на добу.

Петру Шелесту в якості голови Комісії довелося побувати у всіх місцях ув'язнення, таборах особливого режиму та дитячих колоніях, розташованих на території Київської та сусідніх областей. У розмовах з ув'язненими та під час ознайомлення зі справами засуджених за політичні злочини Петро Шелест зіткнувся з численними порушеннями прав громадян, доволі жорстокою практикою радянського правосуддя. За 8 місяців роботи Комісія розглянула 150 350 справ, внаслідок чого 8 500 осіб було негайно звільнено, іншим – скорочений термін ув'язнення [5, с. 112].

Участь в Комісії, на думку самого Петра Шелеста, виявилася для нього «великою школою життя, морального загартування та аналізу того, що відбувається в людському суспільстві». Посвідчення голови Президії Верховної Ради СРСР з питань реабілітації Петро Шелест зберігав усе своє життя як підтвердження особистої причетності до процесу реабілітації, удосконалення радянського законодавства, звільнення тисяч невинних громадян з місць ув'язнення.

Після чотирирічної роботи на посаді другого секретаря обкому КПУ, 49-річного Петра Шелеста 1 лютого 1957 року на пленумі Київського обкому КПУ обрано першим секретарем. На новому місці роботі, за спостереженнями самого Шелеста, 75-80 % робочого часу керівника області витрачалося на питання сільського господарства, пошук форм і методів підвищення трудової, виробничої дисципліни серед працівників радгоспів та колгоспів, оскільки ЦК КПУ висунув перед партактивом області завдання вивести Київщину в число передових регіонів України щодо виробництва сільськогосподарської продукції.

Виконання поставлених завдань вищим партійним керівництвом республіки Петро Шелест та

його оточення сподівалися досягти шляхом підвищення врожайності зернових, кормових та інших культур у поліських районах області, стимулювання праці колгоспників, закріпленням професійних кадрів на селі. Чимало особистих зусиль доклав Петро Шелест для подолання бюрократичних перешкод стосовно випробування у виробничих умовах високоврожайного сорту пшениці-808, виведеної невідомим на той час селекціонером, заступником директора Миронівської селекційно-дослідної станції Василем Ремеслом. Домігшись дозволу у М. Хрущова на експеримент, восени 1958 року на 250 гектарах колгоспники Київщини засіяли новий сорт озимої пшениці, яка упродовж 6 років не змогла пройти процедуру «сортовипробування». Отриманий врожай виявився вище апробованого раніше насінним наглядом сорту пшениці на 5-6 центнерів із гектара. Згодом ім'я В. Ремесла стало відоме за кордоном, а сорт пшениці Миронівська-808 будуть називати шедевром світової селекції [5, с. 125].

Велике значення у поліпшенні справ у сільському господарстві перший секретар обкому вбачав в організації практичного шефства промисловими підприємствами над колгоспами і радгоспами, яке виражалося у ремонті тракторів, сільгоспмашин, будівництві та механізації тваринницьких ферм, перекиданні механізаторів і техніки з міста в село на безоплатній основі.

Щоб продемонструвати серйозне ставлення керівництва області до економічних, побутових проблем сільських жителів у 1957 році із залученням провідних спеціалістів у Київському обкомі КПУ був розроблений перспективний план перебудови сіл, будівництва культурно-побутових, соціальних об'єктів, невеликих підприємств для переробки сільськогосподарської продукції. Заради експерименту було вирішено побудувати нове село із сучасними міськими зручностями, яке мало стати прообразом проектування і забудови маленьких населених пунктів області.

Для реалізації цієї мети Київський обком КПУ обрав село Ксаверівку Васильківського району, розташоване вздовж траси Київ – Одеса. Проект забудови села двоповерховими індивідуальними котеджами з необхідними господарськими будівлями колгоспники зустріли з величезним захопленням. Уже навесні 1958 року було закладено 100 фундаментів під котеджі різної архітектури і розмірів, розпочато будівництво комбікормового заводу, тваринницьких ферм, школи, Палацу культури, Будинку побуту, медпункту, магазину. Особливу увагу комплексній забудові села приділяв Петро Шелест. Він часто відвідував село, подовгу вів розмови з робітниками та колгоспниками. Перший секретар обкому постійно звертався на адресу ЦК КПУ і Ради міністрів УРСР про виділення з державних фондів металу, труб, цегли, залізобетону, асфальту, лісу, кабелю за що отримував чималу порцію критики за

надмірні витрати дефіцитних будівельних матеріалів на кооперативне будівництво [5, с.124].

Через деякий час про нове село Ксаверівку почали писати в союзних та республіканських газетах і журналах, показувати в телерепортажах, знімати кіно. Зразково-показове село почали відвідувати численні делегації, в тому числі із-за кордону. В один із приїздів до Києва, Ксаверівку відвідав Микита Хрущов, після чого, перший секретар ЦК КПРС, виступаючи на нарадах партактиву, закликав відповідальних працівників займатися перебудовою сіл на кшталт Ксаверівки. Схвальний відгук керівника радянської держави про кооперативне будівництво на селі, спонукав Петра Шелеста продовжувати діяти в даному напрямку. Досвід забудови Ксаверівки було використано для закладки нового села Кодяки Васильківського району, яке за короткий час стало модерновим селищем міського типу.

Початок роботи Петра Шелеста на посаді першого секретаря Київського обкому КПУ співпав з реалізацією ініціативи М. Хрущова ліквідувати більшість органів галузевого управління промисловістю (міністерств) і перепідпорядкувати виробництво територіальним органам управління. У лютому 1957 року пленум ЦК КПРС прийняв ухвалу про створення в основних адміністративно-економічних районах країни раднаргоспів. Наприкінці травня 1957 року Верховна Рада УРСР прийняла закон «Про дальше вдосконалення організації управління промисловістю і будівництвом в Українській РСР». На території України було створено 11 економічних адміністративних районів і одночасно ліквідовано 11 промислових і будівельних міністерств, а два міністерства перетворені з союзно-республіканських на республіканські.

Найбільшим в Україні став Київський раднаргосп, який об'єднав промисловість і будівництво п'яти областей – Київської, Черкаської, Кіровоградської, Чернігівської і Житомирської. За таких умов на Київський обком КПУ лягла відповідальність у розміщенні служб, апарату раднаркому, забезпеченні транспортом, житлом і побутовими умовами працівників нової управлінської структури, усуненні перешкод у справі покращення управління промисловістю. Значно пізніше Петро Шелест визнає, що реформа управління не принесла бажаного ефекту, призвела до збоїв у виконанні шостого п'ятирічного плану.

Успіхи, досягнуті Київською областю у промисловому та аграрному секторі в 1958 році, були відзначені вищим політичним керівництвом країни орденом Леніна. Пам'ятним 1958 рік виявився і у біографії Петра Шелеста. У зв'язку з 50-річчям 14 лютого 1958 року у центральній пресі був опублікований Указ Президії Верховної Ради СРСР про нагородження його найвищим орденом радянської держави, а у березні 1958 року першого секретаря Київського обкому партії від Богуславського виборчого округу обирають депутатом

Верховної Ради СРСР. Стан піднесення та бадьорості, викликаний успіхами на професійній ниві, невдовзі змінився невимовним смутком по втраті матері, яку не зумів провести в останню путь у зв'язку із власною хворобою.

Важкий настрій, тугу за найближчою і рідною людиною Петро Шелест переборював роботою. Вже в середині 1958 року Шелест переймався підготовкою до XXI з'їзду КПРС, прийманням додаткових і зустрічних планів області на честь партійного форуму, висуненням делегатів до Москви, підготовкою першої промови у стінах Палацу з'їздів перед вищим політичним керівництвом країни та численними делегаціями комуністичних і робітничих партій світу.

XXI з'їзд КПРС, який відбувся наприкінці січня 1959 року, став черговою сходинкою у партійній кар'єрі П. Шелеста. Його обирають членом ЦК КПРС. У новій якості Петро Шелест мав втілювати в життя 7-річний план розвитку народного господарства в СРСР, ухвалений на XXI з'їзді партії. Семирічний план передбачав рішучий ривок у забезпеченні населення житлом, товарами споживання, посилення економічного потенціалу країни за для прискорення побудови «матеріально-технічної бази комунізму» в СРСР. Упродовж 1959-1965 років, за задумом М. Хрущова, країна Рад мала «наздогнати і перегнати найбільш розвинуті капіталістичні країни за виробництвом продукції на душу населення». Передбачалося, що промислове виробництво УРСР мало зростати приблизно утричі швидше, ніж воно зростало у США за останні 40 років, і майже у 5 разів швидше, ніж в Англії. Безпосередньо перед керівництвом партійної організації Київщини накреслено завдання на кінець семирічки загальної обсяг промислового виробництва збільшити порівняно з 1958 роком майже на 70 %, у тому числі за машинобудуванням, приладобудуванням, промисловістю будматеріалів – удвічі, за легкою і харчовою промисловістю – у 1,5 рази; підвищити врожайність зернових культур на 25-30 %, виробництво цукрових буряків – у 1,3 рази, картоплі – удвічі. Крім того, трудівники області зобов'язувалися семирічку по виробництву м'яса і молока виконати не за 7, а за 5 років [ф. 1, оп. 53, спр. 1399, арк. 122].

Реалізуючи на практиці ейфорійну ідею М. Хрущова, Петру Шелесту неодноразово приходилося стикатися з численними фактами обману, озокамилування з боку керівників окремих підприємств, прагненнями апаратних працівників домогтися значних показників будь-яким шляхом. Завдяки публікації в газеті «Известия» у грудні 1959 року всій країні стало відомо про факти приписування виробництва продукції, рільництва і тваринництва в Березанському районі Київської області. Описуючи події кінця 1950-х – початку 1960-х років на сторінках власного щоденника, Петро Шелест піддавав критиці особистий стиль

роботи, просякнутий стереотипами рапортоманії та нещирості у спілкуванні з підлеглими: «2 січня 1960 року. Біла Церква. XX районна партійна конференція. Я присутній і виступаю на ній. Мабуть увесь такий стиль нашої роботи, що потрібно прикрасити, показати «ріст». А як цей ріст задовольняє країну, народ – це вже інша справа, інше питання. Ось і мої тези виступу не відрізняються від загального тону, хоч у душі інше:» 1959 рік був гарним роком, промисловість працювала добре» (хоч це далеко не так – тракторів, автомашин, гуми, запасних частин, комбайнів, інших сільськогосподарських машин, мінеральних добрив і будівельних матеріалів явно не вистачає)... Значно просунулась вперед наука і техніка. Наводжу на підтвердження цього запуск штучних супутників. (Але кого ці «супутники» цікавлять, коли в колгоспах немає заліза для ремонту найпростішого сільгоспінвентарю; запасними частинами трактори, комбайни та інші сільськогосподарські машини забезпечуються на 40-50 %). Директиви такі, щоб семирічку виконати за 6 років. Спершу п'ятирічку зробили семирічкою, а тепер ставили завдання – семирічку за 6 літ. Нікому ця неймовірна плутанина не потрібна. Народ до цього у більшості ставиться скептично» [5, с. 131].

Потайки піддавав себе критиці Петро Шелест і за участь «господарсько-політичному ажіотажі» навколо успіхів Рязанської області щодо виробництва м'яса (впродовж 1959 року в області збільшено виробництво в 3,8 рази, а заготівлі в 3 рази). Віддаючи собі звіт, що «рязанський досвід» це чистої води озокамилування та авантюра, Петро Шелест змушений вдатися до подібних методів у Київській області. У лютому 1960 року за згодою з першим секретарем ЦК КПУ М. Підгорним майданчиком для експерименту Петро Шелест обрав колгосп «Червоний хлібороб» (с. Червоне Обухівського району), який за короткий термін часу мав забезпечити 300 центнерів м'яса на 100 гектарів. Заради досягнення небачених показників у м'ясозаготівлі партійне керівництво області дало згоду на виділення колгоспу 300 тисяч карбованців кредиту на закупівлю 1 200 голів великої рогатої худоби, 500 свиней та зобов'язувалось надати «послідовникам рязанців» 100 тонн концентрованих кормів та 50 тонн сухого жому.

Попри швидке насичення навесні 1960 року магазинів та ринків міст області свининою та яловичиною (шляхом інтенсивного вирізання поголів'я великої рогатої худоби та свиней) продовольче постачання жителів Київщини залишалося на низькому рівні. Поліпшити ситуацію в сільському господарстві Петро Шелест прагнув шляхом посилення дисципліни, покращення загальної культури землеробства та нарощування виробничих потужностей підприємств по переробці сільгосппродукції. На особистому контролі Петра Шелеста перебували питання добудови

Київського м'ясокомбінату та спорудження в 1961 році за вказівкою М. Хрущова Яготинської птахо-фабрики [5, с.135].

Віддаючи левову частку свого часу проблемам сільського господарства, Петро Шелест не полишав цікавитись станом справ у столиці України. Наприкінці 1950-х – початку 1960-х років перший секретар обкому опікувався питаннями будівництва Київської ГЕС. Неодноразово брав участь у засіданнях архітектурного управління Києва, на яких розглядалися питання реконструкції центральних вулиць столиці, спорудження кіноконцертного залу на 4 000 місць (згодом набуде назви палац «Україна»). У часи перебування П. Шелеста на чолі Київської області у січні 1958 року в обласному центрі було відкрито перший у СРСР панорамний кінотеатр «Дніпро» з глядацькою залом на 540 місць. На початку листопада 1960 року у столиці України введено в дію метрополітен довжиною 5,2 км (попри великий спротив Петро Шелест підтримав пропозицію будівельників перетворити міст через Дніпро для метрополітену в об'єднану магістраль – для метро та автомобільного транспорту), а у грудні того ж року відкрито найбільший у республіці Палац спорту.

У загальному обсязі роботи на посту першого секретаря Київського обкому КПУ Петру Шелесту, крім вирішення господарчих проблем, ставилось в обов'язок займатись впровадженням у життя ідеологічних постулатів КПРС. Так, наприкінці 1950-х років Петро Шелест в якості керівника обласної партійної організації долучився до набираючої обертів антирелігійної кампанії в країні. Новий наступ на церкву передбачав заходи, спрямовані на ліквідацію монастирів, які розглядалися вищим політичним керівництвом СРСР як «розплідники мракобісся», здатні підживлювати релігійні пережитки. Затверджений Радою міністрів СРСР план поетапного закриття монастирів передбачав за два-три роки скоротити їх до мінімальної кількості. Як пряме керівництво до дій сприйняла рішення союзного уряду Рада міністрів УРСР, ухваливши 17 липня 1958 року постанову про ліквідацію в 1959 році восьми монастирів з сорока наявних у республіці.

Виконуючи постанови ЦК КПРС і ЦК КПУ з питань науково-атеїстичної пропаганди, 1 грудня 1960 року П. Шелест звернувся з листом на адресу першого секретаря ЦК КПУ М. Підгорного з проханням санкціонувати проведення відповідних заходів по дальшому обмеженню сфери діяльності монастирів, розташованих у м. Києві: «1. Враховуючи пропозиції громадськості про охорону історичних пам'яток Лаври від руйнування є можливість закрити ближні печери, які є складовою частиною чоловічого монастиря Києво-Печерської Лаври. Після закриття цих печер монастир втратить своє значення і перетвориться в невелику приходську церкву. 2. Доцільно також здійснити обмеження діяльності Флоровського

жіночого монастиря, де проживає 295 монахинь. З цієї метою потрібно певну кількість монахинь пересилити на вільні місця в жіночих монастирях, розташованих в інших областях, а решту – віком до 35 років – залучити до суспільно-корисної праці. Проведення цих заходів, поряд з повсякденною атеїстично-виховною роботою серед населення, дозволить найближчим часом повністю ліквідувати згадані монастирі, які являються вогнищами релігійного мракобісся і розсадниками розтлінної буржуазної ідеології». У процесі боротьби з релігійними пережитками впродовж 1959-1960 років на території Київщини розпалися і припинили своє існування 70 релігійних громад, ліквідовано Введенський жіночий монастир [2, ф. 4828, оп. 4, спр. 129, арк. 1], обмежено доступ до Києво-Печерської Лаври. Закриття культових споруд, а також їх наступне переобладнання під склади, установи соціально-культурного призначення часто викликало невдоволення та заворушення місцевого населення [1, ф. 1, оп. 31, спр. 1470, арк. 122-123]. У квітні 1961 року Петру Шелесту довелося втрутитись у конфлікт між Уповноваженим Ради у справах православної церкви при РМ СРСР по Київській області і м. Києву М. Бібіком та служителями культу навколо закриття Андріївської церкви, який загрожувало вилитись у вуличну демонстрацію віруючих у центрі столиці.

Чітко дотримувался лінії КПРС Петро Шелест і в оцінці Угорської революції 1956 року. Наприкінці 1956 – початку 1957 років серйозні заворушення відбувалися в колах київського студентства, яке вбачало в угорських подіях початок згорання процесу десталінізації в СРСР. Щоб якимось розрядити обстановку Київський обком партії рекомендував ЦК КПУ вислати з Києва ряд угорських студентів, які на погляд Петра Шелеста «висловлюють своє незадоволення соціалістичним ладом в Угорщині, допускають ворожі випадки проти сьогоденного Угорського уряду, а також керівників Радянського уряду і ЦК КПРС. При цьому вони схвалюють дії контрреволюційних елементів в Угорщині і заявляють, що угорський народ не простить Радянському Союзу за його, нібито, втручання у внутрішні справи Угорщини» [1, ф. 1, оп. 24, спр. 4537, арк. 26-27].

Не викликали заперечень у Петра Шелеста дії його підлеглих з відділу агітації та пропаганди обкому КПУ, націлені на подолання проявів буржуазної ідеології у доробках творчої інтелігенції та журналах Академії наук УРСР, виправлення на тлі критики культу особи Сталіна недоліків, пов'язаних з беззастережною реабілітацією письменниками та науковцями історичного минулого України [1, ф. 1, оп. 53, спр. 1399, арк. 122].

Не залишався перший секретар обкому осторонь боротьби силових структур з виявами відкритого невдоволення населення Київщини рішеннями ЦК КПРС (травень 1962 року) про підви-

шення роздрібних цін на м'ясо, масло, молоко. Навесні 1962 року на підставі списку, підготовленого Комітетом держбезпеки, Петро Шелест і керівники партійних осередків на місцях розгорнули «профілактичну роботу» з комуністами, які не приховували власного обурення щодо зменшення та погіршення продовольчого постачання, дефіциту споживчих товарів, зростання цін.

Беззастережне виконання всіх директив вищого партійного керівництва, вміло налагоджена П. Шелестом партійно-організаційна робота в Київській області була належним чином оцінена ЦК Компартії України. В характеристиці на Петра Шелеста від 17 липня 1961 року перший секретар ЦК КПУ М. Підгорний зазначав: «На керівній

роботі проявив себе вмілим організатором, ініціативним та дисциплінованим працівником, добре знаючим промислове виробництво. Постійно працює на підвищенням своїх знань, приділяє значну увагу вивченню та впровадженню передового досвіду в промислове та сільськогосподарське виробництво».

Репутація здібного управлінця, міцного господарника, доброзичливі стосунки з першим секретарем ЦК КПУ М. Підгорним сприяли стрімкому кар'єрному зростанню Петра Шелеста. У серпні 1962 року Петра Шелеста обирають секретарем ЦК КПУ, а у липні 1963 року йому довіряють керувати усією Україною.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Центральний державний архів громадських об'єднань України.
2. Державний архів Київської області.
3. Шаповал Ю.І. Петро Шелест у контексті політичної історії України ХХ століття // Укр. іст. журн. – 2008. – № 3. – С. 134-149; Яремчик В.П. Історична наука в УРСР у «добу Шелеста»// Там само. – С. 149-162; Саган О. Петро Юхимович Шелест: міфи та реальність // Режим доступу: www.pseudology.org.
4. Очерки истории Киевских городской и областной партийных организаций. – К., 1981.
5. Петро Шелест: «Справжній суд історії ще попереду». – К., 2003.

РЕЦЕНЗЕНТИ: д.і.н., професор **Г.В. Боряк**; д.і.н., професор **Ю.В. Котляр**

© О.Г. Бажан, 2010

Стаття надійшла до редакції 05.03.2010